

Curtea Supremă de Justiție

DECIZIE

18 decembrie 2018

mun. Chișinău

Colegiul penal lărgit în următoarea componență:

Președinte: Timofti Vladimir,

Judecătorii: Toma Nadejda, Țurcan Anatolie, Cobzac Elena și Boico Victor,

judecând fără citarea părților, recursul ordinar declarat de către procurorul în Procuratura de Circumscripție Bălți, Bodareu Octavian, prin care se solicită casarea deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 13 iunie 2018, în cauza penală în privința lui

Melnic Nadejda xxxxx, născută la xxxxx,
originară xxxxx și domiciliată xxxxx

Termenul de examinare a cauzei:

Prima instanță: 12.09.2016 – 19.09.2017;

Instanța de apel: 29.01.2018 – 13.06.2018;

Instanța de recurs: 31.07.2018 – 18.12.2018.

A C O N S T A T A T:

1. Prin sentința Judecătoriei Drochia, sediul Central din 19 septembrie 2017, Melnic Nadejda a fost recunoscută vinovată și condamnată în baza art. 361 alin. (2) lit. c) Cod penal, la 1 (unu) an închisoare, iar în temeiul art. 90 Cod penal, executarea pedepsei a fost suspendată condiționat pentru perioada de probațiune de 6 (șase) luni.

2. Pentru pronunțarea sentinței, prima instanță a constatat în fapt, că Melnic Nadejda, la 03 mai 2012, aflându-se în xxxxx, în procesul de colectare al semnăturilor susținătorilor referendumului Republican privind aderarea Republicii Moldova la tratatele de constituire a Comunității Economice Euro-asiatice, de formare al teritoriului vamal unic și de constituire a Uniunii Vamale, intenționat, cu scopul de a mări substanțial numărul de semnături colectate, a înscris ilegal în lista de subscripție nr. 003018 la numărul de ordine „4” datele de identitate ale cet. Grădinari Ivan și semnătura acestuia, care conform raportului de expertiză grafoscopică nr. 34/12/2/3-1048 din 29 iunie 2016, s-a constatat că la rubrica „semnătura susținătorului referendumului” nu a fost efectuată de către ultimul, ci de către o altă persoană.

Tot ea, la 14 mai 2012, aflându-se în xxxxx, în procesul de colectare al semnăturilor susținătorilor referendumului Republican privind aderarea Republicii Moldova la tratatele de constituire a Comunității Economice Euro-

asiatice, de formare al teritoriului vamal unic și de constituire a Uniunii Vamale, intenționat, cu scopul de a mări substanțial numărul de semnături colectate, a înscris ilegal în lista de subscripție nr. 003104 la numărul de ordine „22” datele de identitate ale cet. Moțoc Victor și semnătura acestuia, care conform raportului de expertiză grafoscopică nr. 34/12/2/3-1048 din 29 iunie 2016, s-a stabilit că la rubrica „semnătura susținătorului referendumului” semnătura nu este efectuată de către ultimul, ci de către o altă persoană.

Tot ea, la 16 mai 2012, aflându-se în xxxxx, în procesul de colectare al semnăturilor susținătorilor referendumului Republican privind aderarea Republicii Moldova la tratatele de constituire a Comunității Economice Euro-asiatice, de formare al teritoriului vamal unic și de constituire a Uniunii Vamale, intenționat, cu scopul de a mări substanțial numărul de semnături colectate, a înscris ilegal în lista de subscripție nr. 003106 la numărul de ordine „2” datele de identitate ale cet. Romandaș Veaceslav și semnătura acestuia, care conform raportului de expertiză grafoscopică nr. 34/12/2/3-1048 din 29 iunie 2016 efectuate a stabilit că la rubrica „semnătura susținătorului referendumului” semnătura nu este efectuată de către ultimul, ci de către o altă persoană.

Tot ea, la 05 iunie 2012, aflându-se în xxxxx, în procesul de colectare al semnăturilor susținătorilor referendumului Republican privind aderarea Republicii Moldova la tratatele de constituire a Comunității Economice Euro-asiatice, de formare al teritoriului vamal unic și de constituire a Uniunii Vamale, intenționat, cu scopul de a mări substanțial numărul de semnături colectate, a înscris ilegal în lista de subscripție nr. 003106 la numărul de ordine „19” datele de identitate ale cet. Babără Olga și semnătura acesteia, care conform raportului de expertiză grafoscopică nr. 34/12/2/3-1048 din 29 iunie 2016 efectuate a stabilit că la rubrica „semnătura susținătorului referendumului”, semnătura nu este efectuată de către ultima, ci de către o altă persoană.

Acțiunile inculpatei au fost încadrate în baza art. 361 alin. (2) lit. c) Cod penal, conform indicilor calificativi - *confeccionarea documentelor oficial false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații, săvârșite referitor la un document de importanță deosebită.*

3. Procurorul a declarat apel, solicitând casarea parțială a sentinței cu pronunțarea unei sentințe de condamnare și în baza calificativului „soldat cu daune în proporții mari intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice” prevăzut de lit. d) alin. (2) art. 361 Cod penal cu încasarea din contul inculpatei Melnic Nadejda în beneficiul statului suma de 430 lei, cu titlu de cheltuieli judiciare, suportate de bugetul statului la efectuarea expertizei grafoscopice.

În motivarea apelului a invocat că prin acțiunile sale intenționate, Melnic Nadejda a săvârșit confeccionarea documentelor oficial false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații, săvârșite referitor la un document de importanță deosebită, soldate cu daune în proporții mari intereselor publice, precum și a drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice și juridice, adică infracțiunea prevăzută de art. 361 alin. (2) lit. c), d) Cod penal.

A menționat, că prima instanță eronat a exclus din sentință calificativul „soldat cu daune în proporții mari intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice” prevăzut de lit. d) al normei vizate, deoarece inculpata în momentul culegerii semnăturilor pentru susținerea referendumului a acționat cu intenție, însă din motive independente de aceasta (invalidarea referendumului de către Comisia Electorală Centrală), această intenție a ei nu și-a atins scopul inițial.

Pe lângă aceasta, deși în dezbaterile judiciare acuzatorul a solicitat încasarea cheltuielilor judiciare în mărime de 430 lei, suportate pentru efectuarea expertizei grafoscopice, prima instanța nu a luat în considerație această solicitare și a omis a se expune asupra acestei cerințe.

3.1. La 20 februarie 2018, procurorul participant Bodareu Octavian a depus apel suplimentar prin care a solicitat casarea parțială a sentinței în latura penală în partea ce ține de suspendarea condiționată a executării pedepsei pentru perioada de probațiune de 6 luni, cu rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri potrivit modului stabilit pentru prima instanță prin care Melnic Nadejda să fie recunoscută vinovată de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 361 alin. (2) lit. c), d) Cod penal, cu stabilirea pedepsei de 1 an în închisoare, iar în baza art. 90 Cod penal, a suspenda condiționat executarea pedepsei pentru perioada de probațiune de 1 an, cu încasarea din contul inculpatei în beneficiul statului a sumei de 430 lei, cu titlu de cheltuieli judiciare.

În motivarea apelului suplimentar a indicat, că în temeiul art. 90 Cod penal, perioada de probațiune se stabilește în limitele de la 1 an la 5 ani, iar prima instanță urma să suspende condiționat executarea pedepsei pentru perioada de probațiune nu mai mică de 1 an.

3.2. Inculpata, la fel a contestat sentința cu apel, solicitând casarea acesteia cu pronunțarea unei hotărâri de achitare.

În motivarea apelului a invocat dezacordul cu soluția de condamnare pronunțată de către prima instanță, considerând că instanța la examinarea acestei cauze penale a examinat cauza unilateral, ajungând la concluzia greșită despre vinovăția ei.

În opinia inculpatei, prima instanță a ignorat prevederile art. 380 Cod de procedură penală, greșit a apreciat probele, pronunțând o hotărâre de condamnare care contravine circumstanțelor de fapt ale cauzei și normelor legii procesual penale, or partea acuzării nu a prezentat probe prin care se demonstrează faptul că ea a falsificat semnăturile persoanelor indicate în concluzia de învinuire.

4. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 13 iunie 2018, au fost admise apelurile declarate de către procurorul în Procuratura r-lui Drochia, Rusu Oleg și de către inculpată, casată parțial sentința, din alte motive, cu pronunțarea unei noi hotărâri potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care procesul penal intentat în privința lui Melnic Nadejda în baza art. 361 alin. (2) lit. c), d) Cod penal, a fost încetat în temeiul art. 391 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală, din motiv că există circumstanțe ce exclud tragerea la răspundere penală.

4.1. Cu referire la argumentele apărării privind necesitatea achitării inculpatei, instanța de apel a menționat că *vinovăția inculpatei Melnic Nadejda se dovedește* prin raportul de expertiză nr. 34/12/2/3-R-1048 din 29 iunie 2016 (f.d. 129-139, vol.II), precum și prin declarațiile martorilor Moțoc Victor, Romandaș Veaceslav și Grădinari Ion.

Cu toate acestea, instanța a conchis asupra necesității casării sentinței din considerentul, că la 07 decembrie 2017, Curtea Constituțională, examinând sesizările nr. 80g/2017 și nr. 129g/2017, prin Hotărârea nr. 33 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 327 alin. (1) și 361 alin. (2) lit. d) din Codul penal, a declarat textul „intereselor publice sau” drept neconstituțional.

La fel, la data de 14 mai 2018, Curtea Constituțională, examinând sesizarea nr. 25g/2018, prin Hotărârea privind excepția de neconstituționalitate a art. 361 alin. (2) lit. c) Cod penal, a declarat neconstituțională litera c) din alin. (2) al art. 361 din Codul penal al Republicii Moldova.

Ca urmare, analizând învinuirea formulată lui Melnic Nadejda prin prisma prevederilor menționate, instanța de apel a reținut, că elementul calificativ - soldate cu daune în proporții mari „intereselor publice”, incriminat inculpatei, este unul de o natură generală, vagă, neclară și imprevizibilă.

Or, art. 361 Cod penal, prevede o infracțiune materială și include interesul public în urmările prejudiciabile ale acesteia.

Totodată, art. 126 alin. (2) Cod penal, fiind o normă de trimitere și în temeiul căreia se evaluează prejudiciul cauzat în fiecare caz aparte, nu stabilește interesul public ca o valoare socială care poate fi determinată.

Astfel, lipsa în legislația penală a unor prevederi pentru evaluarea caracterului mare al urmărilor prejudiciabile cauzate intereselor publice deschide un teren larg arbitrarului. Mai mult, atribuirea unor fapte infracționale concrete ca prejudiciind interesul public, la modul abstract, nu poate satisface cerința de claritate și previzibilitate, constituind o interpretare a legii penale extensivă și defavorabilă persoanei, adică contravine prevederilor art. 3 alin. (2) Cod penal.

Ce ține de calificativul „săvârșite referitor la un document de importanță deosebită”, incriminat inculpatei, instanța de apel a statuat, că la fel, este unul neaccesibil și imprevizibil, or, condiția previzibilității este îndeplinită atunci când justițiabilul poate cunoaște, din chiar textul normei juridice pertinente, iar la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe sau cu ajutorul unor juriști profesioniști, care sunt acțiunile și omisiunile ce-i pot angaja răspunderea penală și care este pedeapsa care îi poate fi aplicată, în cazul încălcării unei norme.

Având în susținere prevederile art. 251 alin. (2), (3) Cod de procedură penală, instanța de apel a menționat că învinuirea înaintată inculpatei în baza art. 361 alin. (2) lit. c), d) Cod penal, este lovită de nulitate, iar legea procesual-penală nu prevede posibilitatea tragerii persoanei la răspunderea penală în lipsa unui act legal de învinuire.

Astfel, în temeiul art. 391 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală, instanța de apel a ajuns la concluzia casării sentinței și încetării procesului penal privind învinuirea adusă inculpatei Melnic Nadejda în baza art. 361 alin. (2) lit. c), d) Cod

penal, din motiv că există circumstanțe care exclud tragerea ei la răspundere penală.

5. Procurorul, invocând temeiul pentru recurs prevăzut la art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală, contestă decizia instanței de apel cu recurs ordinar, solicitând casarea acesteia și remiterea cauzei la o nouă rejudecare în aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

În argumentarea recursului menționează, că instanța de apel, incorect a încetat procesul penal în privința lui Melnic Nadejda în baza art. 361 alin. (2) lit. c) și d) Cod penal, din motivul că există circumstanțe care exclud tragerea la răspundere penală, or, instanța de apel nu s-a expus asupra vinovăției inculpatei de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 361 alin. (1) Cod penal, cu încetarea procesului penal în legătură cu intervenirea termenului de prescripție sau după caz o altă soluție legală.

Menționează că Curtea Constituțională s-a expus asupra neconstituționalității lit. c) și prevederilor „intereselor publice” ale alin. (2) art. 361 Cod penal, însă nu a declarat ca fiind neconstituționale careva din prevederile art. 361 alin. (1) Cod penal, iar instanța de apel nu s-a expus asupra acestui capăt de învinuire înaintat inculpatei.

6. Judecând recursul ordinar declarat și verificând argumentele invocate în raport cu circumstanțele cauzei, Colegiul penal lărgit consideră că acesta urmează a fi admis, din considerentele desfășurate în continuare.

În conformitate cu art. 435 alin. (1) pct. 2) lit. c) Cod de procedură penală, instanța de recurs, judecând recursul, admite recursul, casează hotărârea atacată și dispune rejudecarea cauzei de către instanța de apel, în cazul în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Potrivit art. 427 alin. (1) Cod de procedură penală, hotărârile instanței de apel pot fi supuse recursului pentru a repara erorile de drept comise de instanțele de fond și de apel doar în cazurile stipulate în acest articol.

După cum rezultă din materialele cauzei, acuzatorul de stat invocă drept temei pentru declararea recursului prevederile art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală, potrivit căruia hotărârile instanței de apel pot fi supuse recursului pentru a repara erorile de drept comise de instanțele de fond și de apel, în cazurile când 6) *instanța de apel nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apel sau hotărârea atacată nu cuprinde motivele pe care se întemeiază soluția.*

Examinând argumentele recursului prin prisma temeiurilor de casare invocate, Colegiul penal constată că acestea și-au găsit confirmare în speța dedusă judecătii, iar hotărârea instanței de apel urmează a fi desființată, din considerentele ce urmează.

Potrivit prevederilor art. 414 alin. (1), (5) Cod de procedură penală, instanța de apel, judecând apelul, verifică legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în baza probelor examinate de prima instanță, conform materialelor din cauza penală, și în baza oricăror probe noi prezentate instanței de apel și se pronunță asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Colegiul penal lărgit constată că aceste prevederi legale deși sunt obligatorii, au fost ignorate la judecarea cauzei în ordine de apel.

Astfel, Colegiul penal lărgit atestă că sentința Judecătorei Drochia, sediul Central din 19 septembrie 2017 a fost contestată cu apel de către procurorul în Procuratura r-lui Drochia, Rusu Oleg (f.d. 219-220, vol.II) și de către inculpata Melnic Nadejda (f.d. 221, vol.II), iar ulterior a fost depus apel suplimentar și de către procurorul în Procuratura de Circumscripție Bodareu Octavian (f.d. 231-232, vol.II).

Astfel, deși în partea descriptivă a deciziei atacate sunt desfășurate motivele invocate în apelul suplimentar al procurorului în Procuratura de Circumscripție Bodareu Octavian în dezacord cu soluția primei instanțe, Colegiul penal atestă că instanța de apel a omis în partea dispozitivă a deciziei să se expună referitor la soluția adoptată în privința apelului menționat.

Într-o altă ordine de idei, Colegiul penal menționează, că în conformitate cu prevederile art. 413 alin. (1) Cod de procedură penală, la judecarea apelului se aplică regulile generale pentru judecarea cauzelor în primă instanță, iar conform art. 417 alin. (1) pct. 8) Cod de procedură penală, decizia instanței de apel trebuie să cuprindă temeiurile de fapt și de drept care au dus, după caz, la respingerea sau admiterea apelului, precum și motivele adoptării soluției date.

În corespundere cu art. 384 alin. (3) Cod de procedură penală, hotărârea instanței de judecată trebuie să fie legală, întemeiată și motivată.

În sensul aceste norme este de înțeles, că sentința urmează a fi expusă în mod consecvent, ca noua situație să decurgă din cea anterioară și să aibă legătură logică cu ea, excluzându-se folosirea formulărilor inexacte.

De asemenea, Colegiul notează, că hotărârile pronunțate de instanțele de fond trebuie să fie motivate atât în fapt, cât și în drept, în corespundere cu prevederile legislației în vigoare, pentru a permite instanței superioare de a verifica corespunderea hotărârii pronunțate cu legea. Necesită a se avea în vedere că nu numai nemotivarea hotărârii, dar și motivarea insuficientă sau motivarea în termeni generali, vagi, reprezintă motiv de casare. Nemotivarea ca o omisiune esențială apare astfel ca un viciu de procedură.

Având în vedere prevederile legale citate, Colegiul penal evidențiază că potrivit rechizitoriului, inculpatei Melnic Nadejda i-a fost imputată săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 361 alin. (2) lit. c), d) Cod penal, conform calificativelor - *confeccionarea documentelor oficial false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații, săvârșite referitor la un document de importanță deosebită, soldate cu daune în proporții mari intereselor publice, precum și a drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice și juridice.*

Prima instanță însă, prin sentința din 19 septembrie 2017, a constatat că vinovăția inculpatei a fost dovedită doar de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 361 alin. (2) lit. c) Cod penal, și anume: *confeccionarea documentelor oficiale false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații, săvârșite referitor la un document de importanță deosebită*, excluzând din învinuirea adusă inculpatei de către organul de urmărire penală agravanta prevăzută la art. 361 alin. (2) lit. d)

Cod penal – „soldate cu daune în proporții mari intereselor publice, precum și a drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice și juridice”.

La rândul său, fiind investită cu judecarea apelurilor declarate împotriva acestei sentințe, instanța de apel a ajuns la concluzia admiterii apelurilor, însă din alte motive decât cele invocate, și casând parțial sentința a dispus încetarea procesului penal intentat în privința lui Melnic Nadejda în baza art. 361 alin. (2) lit. c), d) Cod penal, în temeiul art. 391 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală, din motiv că există ale circumstanțe care exclud tragerea la răspundere penală.

În motivarea acestei soluții instanța de apel a făcut referire la hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 07 decembrie 2017, privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 327 alin. (1) și 361 alin. (2) lit. d) din Codul penal, în care textul „intereselor publice sau” a fost declarat neconstituțional, precum și la hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 14 mai 2018, privind excepția de neconstituționalitate a art. 361 alin. (2) lit. c) Cod penal, prin care a fost declarată neconstituțională litera c) din alin. (2) al art. 361 din Codul penal al Republicii Moldova.

Cu referire la aceste aspecte, Colegiul penal conchide că deși instanța de apel în motivarea deciziei sale a stabilit că învinuirea înaintată inculpatei Melnic Nadejda în baza art. 361 alin. (2) lit. c), d) Cod penal, este una incompletă, neclară și dubioasă, considerând că inculpatei nu-i pot fi imputate agravantele prevăzute la alin. (2) lit. c), d) din art. 361 Cod penal, în același timp instanța de apel a menționat în conținutul deciziei sale că în speță nu au fost confirmate careva temeieri privind achitarea acesteia.

În asemenea circumstanțe, Colegiul penal atestă că instanța de apel a omis cu desăvârșire cercetarea aspectelor privind prezența sau lipsa vinovăției inculpatei de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 361 alin. (1) Cod penal, or, Curtea Constituțională nu a declarat ca fiind neconstituționale careva din aceste prevederi, iar în privința acestui capăt de învinuire instanța de apel nu s-a pronunțat în nici un fel.

Instanța de recurs reiterează că motivarea insuficientă efectuată de instanța de apel, se apreciază ca un viciu de judecată care afectează hotărârea adoptată și reprezintă temei legal de a casa decizia atacată și a dispune rejudecarea cauzei în instanța de apel.

Astfel, Colegiul penal lărgit ajunge la concluzia, că la judecarea cauzei instanța de apel a admis erori, care nu pot fi corectate în ordinea procedurii de recurs ordinar. Erorile menționate sunt erori de drept procedural și se încadrează în art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală, deoarece se referă la procedura de motivare a soluției instanței de apel și se consideră temei de recurs.

La noua rejudecare a cauzei, instanța de apel are obligația să înlăture erorile menționate, să țină seama de împrejurările expuse, care au servit temei de casare a soluției adoptate și, cu respectarea prevederilor art. 414 Cod de procedură penală, să verifice legalitatea și temeinicia sentinței atacate, să dea o apreciere obiectivă probelor administrate în cauză, având în vedere prevederile art. art. 93, 95, 101 Cod de procedură penală, să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apeluri și asupra tuturor apelurilor declarate, iar în dependență de

datele obținute, să pronunțe o hotărâre legală, întemeiată și motivată, care să corespundă prevederilor art. 417 Cod de procedură penală.

În cazul în care instanța de apel va constata vinovăția inculpatei Melnic Nadejda de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 361 alin. (1) Cod penal, aceasta urmează să verifice și faptul dacă în speță a intervenit termenul de prescripție de tragere la răspundere penală prevăzut de art. 60 Cod penal.

7. În conformitate cu art. art. 434, 435 alin. (1) pct. 2) lit. c) Cod de procedură penală, Colegiul penal lărgit,

DECIDE:

Se admite recursul ordinar declarat de către procurorul în Procuratura de Circumscripție Bălți, Bodareu Octavian, se casează total decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 13 iunie 2018, în cauza penală în privința lui Melnic Nadejda xxxxx, și se dispune rejudecarea cauzei de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune căilor de atac, pronunțată integral la 17 ianuarie 2019.

Președinte

Timofti Vladimir

Judecătorii

Toma Nadejda

Țurcan Anatolie

Cobzac Elena

Boico Victor